

„Ablak a világra” – mérföldkövek az olvasási és szövegértési készség fejlesztésének útján

Amikor megismerjük a világot, sokféle képességünket használjuk. Természetesen nem tudatosan. Ha látunk egy érdekes eseményt, ha hallunk egy új információt, ha olvasunk egy történetet, nem gondolunk arra, miért is figyeltünk fel rá, hogyan tudatosul bennünk, s miért tudunk rá később visszaemlékezni. Minden megismerési, tanulási tevékenység akkor éri el célját, akkor válik valóban a sajátunkká, ha a megtanultakat a gyakorlatban, a valódi élethelyzetekben is alkalmazni tudjuk.

Különösen igaz ez a megállapítás anyanyelvünk elsajátításának folyamatára. Anyanyelvünk birtoklásának szintje, differenciáltsága szinte minden megismerő tevékenységünk gyakorlását befolyásolja. Ugyanígy az e téren tapasztalható hiányosságok vagy gyengeségek jelentős hátrányt hordoznak a társadalmi érvényesülésben.

- Léteznek-e olyan módszerek, eljárások, játékok, amelyek segítséget nyújthatnak a szülők és a pedagógusok számára annak érdekében, hogy gyermekeiket, tanítványaikat eljuttassák anyanyelvi készségeik lehető legmagasabb szintjére?
- Kijelölhetők-e olyan kulcsterületek a pedagógiai fejlesztés folyamatában, amelyekre építve biztos alapokon kezdődhet meg az iskolai olvasástanítás, megelőzve a sorozatos tanulási kudarccokat?

Napjainkban egyre nő az olvasási problémákkal küzdő gyermekek, fiatalok aránya. A fő ok-csoportok a következők lehetnek:

- a tanulási képességet alapozó pszichés funkciók fejletlensége, amely korai életszakaszban nem került felszínre és ezzel együtt nem kezdődött meg célzott fejlesztése
- a magyar nyelv sajátosságait figyelmen kívül hagyó olvasástanítási módszerek alkalmazása
- időhiány, a gyors eredmény erőltetése miatt a tanult képzetek leülepedésének hiánya
- komplex okokból (szociokulturális hátrány, képességgyengeség, ingerszegény környezet, stb.) bekövetkező kezdeti tanulási kudarckok, mely az évek múlásával halmozódó hátrányt eredményezhet és átfogó motiválatlansággá alakul

Az olvasás valódi funkcióit szem előtt tartva a fejlesztési területek közül kiemelten kell foglalkoznunk a következőkkel, anélkül, hogy a gyermekekben direkt módon tudatosítanánk törekvéseinket. Az összefoglaló ábra segítséget nyújt a legfőbb tényezők átlátásában.

I. MIÉRT OLVASUNK?	Motivációs bázis kialakítása az információszerzés, a későbbi olvasási tevékenység iránt	... hogy célja legyen!
II. MIT OLVASUNK?	Szókinccs, mentális készlet kialakítása	...hogy érthető legyen!
III. HOGYAN OLVASUNK?	Egyenletes szemmozgási beidegződés kialakítása	...hogy vizuális technikája legyen!
	Hallási differenciálás képességének kialakítása	...hogy auditív technikája legyen!
	Tudatos artikuláció, helyes ejtés és beszédritmus kialakítása	...hogy verbális technikája legyen!
	Verbális, vizuális és auditív emlékezet fejlesztése	...hogy felidézési technikája legyen!
	Asszociatív gondolkodás fejlesztése	...hogy dekódolási technikája legyen!

A fenti előkészítő területek szerves folytatásaként Tomcsányiné Czukrász Róza (1903) fonomimikai jelrendszerét építettem a tanítási folyamatba, azonban nem a hagyományos alkalmazási formában. Kísérleti jelleggel kipróbáltam egy alternatív utat, mely szerint a fonomimikai jelrendszer bevezetését még a betűk megismerése előtt, a beszédfejlesztés részeként, a fonológiai tudatosság megalapozásának fázisára ütemeztem. A verbális-akusztikus-motoros asszociáció kiépítése az első évben így kizárólag szóban történt. A gyermekek számára az auditív nyelvi egységekkel végzett műveletek rendszeressége természetes hidat alkotott a konkrét betűtanításhoz, mert a hármas – auditív úton kiépített és megerősített – asszociációs lánc már megfelelően erős hálót alkotott ahhoz, hogy a negyedik vizuális elem (a graféma) is beépülhessen a rendszerbe. A beszédfejlődésükben jelentős elmaradást mutató gyermekek számára ez a megoldás nem kizárólag egy szintéren kamatozott: tudatosabbá tette a beszédhanghallást és az artikulációt, több csatornán erősítette a fonológia és a szerialitás kölcsönhatását, valamint pontosabb felidézési tevékenységet eredményezett.

Előadásomban azokat a mérföldköveket mutatom be, amelyek az olvasási és a ráépülő szövegértési készségek fejlesztésében a leghatékonyabbaknak bizonyultak.

Demeter Gáborné
tanító, gyógypedagógus, szaktanácsadó
Baranya Megyei Pedagógiai Szakszolgálat, Pécs